

Людмила Хромушина, к.е.н.,
Сумський національний аграрний університет,
м. Суми

РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ АКТИВІВ ЯК ЗАСІБ МОБІЛІЗАЦІЇ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ ФІНАНСОВОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ НЕПЛАТОСПРОМОЖНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мобілізація внутрішніх резервів фінансової стабілізації у разі неплатоспроможності підприємства є комплексом внутрішньогосподарських заходів, які беруть свій початок на підприємстві і не передбачають фінансової участі третіх сторін (власників, кредиторів, державних органів), та спрямовані, насамперед, на відновлення (та підвищення) платоспроможності та ліквідності підприємства.

Одним з напрямів мобілізації внутрішніх резервів фінансової стабілізації неплатоспроможного підприємства є реструктуризація активів, зміст якої полягає у зміні структури та складу необоротних та оборотних активів. Внутрішні (приховані) резерви можливо мобілізувати за рахунок реалізації окремих об'єктів основних та оборотних засобів, які безпосередньо не пов'язані з процесом виробництва та реалізації продукції (будівлі й споруди невикористаного призначення, корпоративні права інших підприємств, боргові цінні папери, нематеріальні активи, понаднормові запаси сировини й матеріалів тощо).

З метою мобілізації коштів майно (об'єкт основних засобів), яке не використовується у виробничому процесі, доцільно здати в оренду, або ж реалізувати його з одночасним зворотним отриманням в оперативний або фінансовий лізинг. За рахунок продажу окремих низькорентабельних структурних підрозділів та об'єктів основних фондів підприємство може отримати інвестиційні ресурси для репрофілювання виробництва на більш прибуткові види діяльності.

Оптимізація структури оборотних активів передбачає такі заходи, як зменшення частки низьколіквідних оборотних засобів, запасів сировини та матеріалів (особливо їх надлишків, які потребують додаткових витрат на утримання складських приміщень та матеріальне забезпечення персоналу), незавершеного виробництва тощо.

Як свідчить практика, дебіторська заборгованість неплатоспроможних підприємств часто досягає загрозливих значень. Тому важливим кроком у напрямі мобілізації внутрішніх резервів є реструктуризація дебіторської заборгованості на основі факторингу, форфейтингу, дисконту векселів та примусового стягнення. Загальновідомо, що наявність у підприємства простроченої дебіторської заборгованості призводить до невиконання зобов'язань перед кредиторами, що у свою чергу, призводить до технічного банкрутства підприємства. Зазначені способи реструктуризації дебіторської заборгованості потребують особливої уваги з позиції особливостей їх застосування.

Факторингова послуга в Україні доволі таки молода, вважається що започаткування формування українського ринку факторингу припадає на 2001 р. (першим банком, що розпочав надавати послуги з факторингових операцій, був АКБ «Укрсоцбанк» [1]. Відповідно до ст. 1077 Цивільного Кодексу договір факторингу – це договір, згідно якого одна сторона (фактор) передає або зобов'язується передати грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає або зобов'язується відступити факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [2]. Відповідно до ст. 350 Господарського Кодексу факторинг – це придбання банком права вимоги в грошовій формі з поставки товарів або надання послуг з прийняттям ризику виконання такої вимоги та прийом платежів [3].

Таким чином, факторинг – це операція продажу наявної дебіторської заборгованості факторинговій компанії або банку, яка передбачає, що після поставки товару (надання послуг) продавець негайно отримує в формі авансу значну частину від суми дебіторської заборгованості (до 95%), не чекаючи платежу від покупця.

Інший спосіб реструктуризації дебіторської заборгованості, форфейтинг, представляє собою кредитування зовнішньоекономічних операцій у формі викупу у експортера векселів та інших боргових вимог. Форфейтинг є юридично найпоширенішим засобом рефінансування комерційного кредиту та його трансформації у банківський. При цьому продавцем вимог є підприємство, яке виконало контракт. Вагомим недоліком форфейтингу є його висока вартість, що зумовлено ризикованістю цієї операції для форфейтора. У практиці діяльності вітчизняних підприємств-експортерів і банків форфейтинг тільки починає запроваджуватися, а тому деякі питання правового забезпечення ще недостатньо врегульовані. Зокрема, специфікою форфейтингу є неоднозначний його характер. Це — кредитно-вексельна угода, пов'язана з розрахунками в іноземній валюті [4, с. 252-253].

Дисконт (або врахування) векселів є формою банківського кредитування на основі придбання векселя до настання строку платежу зі знижкою (дисконтом) з метою одержання прибутку від погашення векселя у повному розмірі. У разі нестачі грошових коштів підприємства можуть звертатися до банків і отримати грошові кошти через врахування векселів. Сучасна світова практика вказує, що врахування векселів є засобом перетворення торгового (комерційного) кредиту з відтермінуванням платежу в банківський кредит у грошовій формі [5].

Також повернути кошти підприємство може через юридичні процедури з примусового стягнення дебіторської заборгованості, що передбачає звернення підприємства із позовом до господарського суду.

Таким чином, зазначені напрями реструктуризації активів спрямовані на формування резерву коштів для фінансової стабілізації підприємства у разі його неплатоспроможності. Прийняття рішення про доцільність обрання того чи іншого напрямку реструктуризації активів є компетенцією власників та менеджерів і залежить від майнового стану підприємства у кожному окремому випадку.

Список використаних джерел

1. Г.Є. Шпаргало. Факторингові операції в Україні: проблеми та перспективи / Г.Є. Шпаргало, Н.В. Наконечна. – Львівська комерційна академія. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2455/1/31.pdf>.

2. Цивільний Кодекс України. Відомості Верховної Ради, 2003. №№ 40-44. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

3. Господарський Кодекс України. Відомості Верховної Ради, 2003. – № 18, № 19–20, № 21–22. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

4. А.М. Герасимович. Форфейтингові операції: сутність, механізм проведення, облік, аналіз і аудит / А.М. Герасимович, І.А. Герасимович, Н.А. Морозова-Герасимович // Фінанси, облік і аудит, 2011. – №18. – С. 251–262.

5. Банківські операції. Операції банків з вексями. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lib.uabs.edu.ua/library/Books_academy/bank_oper/R6.pdf.